

EBULULÂ MARDİN ve ESERLERİ

(1880 - 1957)

Yazan : **Dr. Recai SEÇKİN**

Temyiz Mahkemesi 4.

Hukuk Dairesi Reisi

Türk'ün güzel seciyelerinden birisi de değer bilmekliğidir. Ebediyete göçmesinin birinci yıldönümü vesilesiyle Fakültemizin henüz Mülkiye Mektebi adıyla anıldığı zamanlarında ders okutarak binlerce Mülkiyeli yetiştirmiş bulunan Ebululâ Mardin hakkında şu satırları yayınlamakla Dergimiz millî geleneğimize uygun bir harekette bulunmaktan zevk duymaktadır.

Rahmetli Mardin, babası Kazasker Yusuf Sıdkı Efendinin (1) vazife dolayısıyla bulunduğu İskodra'da 1880 de dünyaya gelmiştir. Bir hususî tahsil devresinden sonra 1898 de İstanbul Hukuk Mektebine girmiş ve 1903 de en iyi derece ile bu mektebi bitirmiştir. Kendisinin hayatında esas mesleği hocalık idi. Rahmetli, 27 Ekim 1910 da Hukuk Mektebi muallimliğine tâyin edilmiş ve o tarihten kanunî yaş haddi olan yetmiş yaşına girmesi sebebiyle 1950 yılında emekliye ayrılincaya kadar İstanbul

---

((1) Bu zat, Gazalînin İslâm Dini ve Hukuku'na ait pek değerli bir eseri olan (İhya - ül - ulûm) u dokuz cilt üzerine Türkçeye çevirmiş ve şerh etmiştir. Bu kitap basılmış değildir. Rahmetli Üsdattan duyduğuma göre, Gazalî'nin Şafi'î olması dolayısıyla bu mezhebi esas tutarak verdiği izahlara karşı Hanefî âlimlerinin farklı görüşleri de bu şerhlerde belirtilmiştir. Bu tercüme ve şerhten dolayı II. Abdülhamit'e jurnal edilen Rahmetli, Bitlis'e sürülmüştür. Eser, hâlen İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindedir. Kendisinin arapça başka bir esere ait tercüme ve şerhi de Fransızcaya çevrilmiştir.

Üstadın yıllarca uğraşarak yazmış olduğu bir esere ait tamamlanmış müsveddelerin Mütareke devrinde Kuruçeşme'de çıkan bir yangın sırasında yalıda yandığını, bu eserin ta başlangıcından son zamanlara kadar Türk arazi hukukunun bütün safhalarını ihtiva ettiğini ve kendisince tekrar yazılmasına imkân bulunamadığını, fakat (İhya - ül - ulûm) o sırada birisine iare edilmiş olduğundan yanmaktan kurtulduğunu rahmetli söylerdi.

Hukuk Fakültesinde aralıksız olarak hocalık etmiştir. Rahmetlinin hocalığı, sadece Hukuk Fakültesi hocalığından ibaret değildir. Kendisi o zamanlar İstanbul'da bulunan Mülkiye Mektebinde de uzun yıllar ders okutmuş ve ancak Mülkiye Mektebinin Ankara'ya taşınması sebebiyle oradaki vazifesinden ayrılmıştır.

Büyük üstadın 40 yıl Hukuk Mektebinde ve Fakültesindeki ve uzun yıllar Mülkiye mektebindeki hocalığı sebebiyle memleketin adliyesine ve idaresine binlerce genç yetiştirerek ettiği pek değerli hizmetlerden başka adliyede ve idarede doğrudan doğruya hizmetleri de vardır; kendisi henüz Hukuk mektebinde öğrenci olduğu sıralarda o zamanlar İstanbul'da bulunan Temyiz Mahkemesinde kâtiplik vazifesi alarak Adlî hayata atılmış ve mezun olduktan sonra İstanbul Bidayet Hukuk ve Ticaret Mahkemelerinde âzalık etmiştir. Rahmetli, Şeyhül - islâm dairesinde Mektupçuluk ve Müsteşarlık ve Şûrayı Evkafta Âzalık ederek faal idarî hayata katılmıştır.

Ebululâ Mardin, Medenî Kanun Lâyihasını hazırlayan ilmî heyette âzalık ederek teşriî hayata dolayısıyla hizmet ettiği gibi daha önce Osmanlı Mebuslar Meclisinde Niğde ve Mardin Mebusu olarak da teşriî faaliyette bulunmuştur.

Kendisi bir ara (Sırat - ı Müstakim) adlı bir dergi de çıkarmıştır.

Rahmetli, 13 Ocak 1957 Pazar günü saat 19 sıralarında İstanbul'da Nişantaşı'ndaki evinde Allahın rahmetine kavuşmuş ve 15 Ocak günü Üsküdar'da Karakaahmet Kabristanına gömülmüştür.

Üstad, babası tarafından Mardin'deki Kasimiye Medresesinde altı asırdan beri Müderrislik (Profesörlük) etmiş zatlardan meydana gelen bir aileden olduğu gibi, annesi tarafından da Konya'nın Hâdim kazasından olan Hâdimî ailesindedir. Rahmetli annesi dahi çok kültürlü bir hanımefendi idi. Bu hanım, Üstadın babası ile evlendikten sonra eşinden aldığı hususî derslerle Fars'ça öğrenmişti ve bu bilgisi birçok Fars şairlerinin pek çok manzumelerini hemen ezberden okuyup tercüme edebilecek derecede idi. Üstadın şahsiyeti üzerinde araştırma yapacak olanların rahmetli annesiyle annesinin ailesi üzerinde de durmaları, kendisinin sahip olduğu ilmî verasetin tesbiti bakımından çok önemli olacaktır. Şurası şimdiden söylenebilir ki, Rahmetli, gerek baba tarafından, gerekse anne tarafından mükemmel bir manevî mirasa sahip olarak dünyaya gelmiştir. Eşi, Bedriye Mardin ise, Rahmetli Adliye Nâzırı, Avukat ve Büyük Millet Meclisi Kastamonu Mebuslarından (Necmeddin Molla) adıyla da tanınan Necmeddin Kocataş'ın kızıdır. Büyük hocanın aile çevresi-

ni tesbit etmiş olmak için şu bilgiyi de verelim : Oğlu Yusuf Mardin, avukat, öğretmen ve şairdir. Kızlarından büyüğü, İstanbul Asliye III. Ticaret Mahkemesinin eski reisi ve şimdi avukat olan Hukuk Doktoru Kemaladdin Utku'nun eşi Hatice Utku ve küçüğü ise bir tabip ile evli olan Türkân hanımdır. Baba bir ağebeyi olan Arif Mardin, birçok valiliklerde, mahkeme reisliklerinde bulunmuş eser sahibi değerli bir zattır.

Üstadın kız kardeşlerinden birisinin oğlu olan ve İstanbul Edebiyat Fakültesi Profesörlerinden iken genç yaşında vefat eden Ragıp Bey'le Siyasal Bilgiler Fakültesi Asistanlarından iken geçen yıl vazifesinden ayrılan Şerif Mardin de üstadın Üniversitede vazife almış akrabasındandır.

Ebululâ Mardin, hukuk devriminden önce Arazi (Toprak) Hukuku ve Evkaf (Vakıflar Hukuku) dersleri vermiş, Medenî Kanununun kabulünden sonra bu dersler kaldırıldığından, Medenî Hukuk ve (son zamanlarda Toprak Hukuku dersleri yeniden programa konulunca) ayrıca Toprak Hukuku okutmuştur.

Üstadın eski ve yeni hukuka ait basılmış eserleri esas itibariyle şunlardır :

1) Ahkâmı Arazi, 2) Ahkâmı Evkaf, 3) Kitabürrehin, 4) Kitabülbuyu, 5) İzalei şuyu, 6) Teminat akdi, 7) Hukuku Tasarrufiyei Arazi, 8) Hukuku Tasarrufiyei Arazi hülâsaları, 9) Kavanini Tasarrufiye Notları,

- 10) Medenî Hukuk Dersleri - Umumî Zabıta,lar,
- 11) » » » - Şahsın Hukuku,
- 12) » » » - Aile Hukuku,
- 13) » » » - Nesep,
- 14) » » » - Miras,
- 15) » » » - Aynî Haklar,
- 16) » » » - Fer'î aynî haklar,
- 17) » » » - Borçlar Hukuku,
- 18) Toprak Hukuku Dersleri, 19) Kat Mülkiyeti...

Üstadın Mecelle'nin meydana gelişi ve Ahmet Cevdet Paşa'nın bu eserdeki hizmetlerini anlatan (Medenî Hukuk Cephesinden Ahmet Cevdet Paşa) adlı eseriyle (İlmiye Salnamesi) adlı ve Osmanlı Şeyhülislâm-larının hal tercümelerine ilişkin bulunan tarihî eserleri vardır. Kendisinin son eseri olan (Huzur dersleri) nin ancak birinci cildi sağlığında basılabilmıştır. Bu eserin ikinci cildinin müsveddelerinin de hazır olduğunu

Rahmetli bana yazmış olduğu bir mektubunda bildirmişti. Vefatı günü de eserin üçüncü cildine ait bir kaç sahifenin müsveddelerini yazmış olduğunu öğrenmiş bulunmaktayım.

Rahmetlinin, hoca olarak öğretme kabiliyeti adetâ istisnâî bir mahiyet arzetyemekte idi. Kendisi, hukukî müesseseleri kısaca anlatıp belli bir programı bitirmek gayesini hiç bir zaman takip etmiş değildir. Onun hedefi, hukukî hâdiseleri en ince noktalarına kadar tahlil etmek, birbirine yakın mahiyette bulunan hâdiseler arasındaki ince farkları sezmek, hukukî müesseselerin bağılı buldukları prensipleri, ana kaideleri ve bunlar arasındaki münasebetleri bulmak yollarını öğrencilere öğretmek idi; bu itibarla derslerinde okuttuğu konuları gayet etraflı bir şekilde anlatırdı.

Esasen üstad, eskiden memleketimizde takibedilen (Metinleri şerh yolu) yerine (Tahlil ve sisteme bağlama) yolunu Türk Hukuk hayatına sokmuş ve bu yolu Türk İslâm Hukuk metinlerine ilk defa tatbik etmiş olanlar arasındadır. Anlatışı çok ilgi çekici idi ve en mücerret meseleler, onun ağızından hemen hemen tatlı bir hikâyeye gibi dinlenirdi. Konuların kılçıklı tarafları üzerinde önemle dururdu. Ders sırasında bir meselenin mümkün olan bir kaç hal şeklini açıkladıktan sonra bunların hangisinin doğru olduğunu öğrencilere sorarak ve onlara düşüncelerini söyleterek ders üzerinde ilgiyi artırdığı gibi yerine göre uygun ve hoş ve uydurma olmıyan hakikî misaller anlatarak ve gerekirse kendi şahsından misâl vererek de konuyu çekici bir hâle sokardı. Birgün isim bahsini anlattığı sırada, bir kimsenin ancak tek soy adı olabileceğini, buna karşılık birçok adlara sahip olmasının mümkün olduğunu söyledikten sonra kendisinin (Ebululâ, Ali, Zeynelâbidin) gibi üç adı olduğunu gülümsiyerek söylemiş ve bizlerin de gülümsememize sebep olmuştur.

Derslerinde bir hukukî meselenin sadece kanunumuz bakımından nasıl halledilmiş olduğunu söylemekle kalmaz, Fransız ve Alman kanunlarına ve İslâm Hukukuna göre de nasıl halledilmiş bulunduğunu söyliyerek *mukayeseye pek önem verirdi*. Derslerinde ve derslere ait kitapları ile yeni hukuka ait kitaplarında yeni kanunlarımızla kabul edilmiş bulunan hüküm farklarını teker teker açıklar ve böylelikle yeni hükümlerin daha iyi anlaşılmasını ve daha doğru tatbik edilmesini sağlayacak bir vasıtanın öğrencileri istifade ettirirdi. Bir noktanın burada belirtilmesi pek faidelidir : Rahmetli Üstadın kitaplarının ve ders notlarının bilhassa eski hukukla karşılaştırmalara ait kısımları *hukuk devriminin şimûlünü* etraflı olarak anlamak isteyenler için uzun müddet eşsiz birer kaynak olacağı gibi hüküm değişiklikleri yolu ile yeni hukuk kaidelerini gereği

gibi öğrenmek isteyenler için de hemen hemen eşsiz birer kılavuz olacaktır.

Eski hukukun bilhassa gayrimenkullere ait birçok hükümleri bir hâdisede müstesap hak bulunup bulunmadığı meselesinin halli için Medenî Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da geniş ölçüde tatbik yeri bulduğundan ve daha uzun bir müddet dahi tatbik yeri bulacağından dolayı, Rahmetlinin eski hukuka ait karşılaştırmaları, müstakbel hâkimler ve avukatlar için gerekli amelî bilgileri edinmeleri bakımından da çok önemli bir yardım teşkil etmiştir.

Ders verdiği sırada Hocanın kendisini büyük heyecana kaptırdığı, öğrencileri de içten gelen heyecan dolu sözlerinin arkasından sürükleyip götürürdüğü de pek nâdir hallerden değildi. Medenî Hukuk derslerinin heyecan verecek konuları olmamasına rağmen yerine göre gerçek bir heyecanın konusu haline getirilmesi ve bunda başarı elde edilmesi, üstadın ilmî konulara ve bunları öğrencilere sunmaya, bütün varlığıyla ne derece bağlanmış olduğunu gösteren kuvvetli bir delil olsa gerektir.

Rahmetli Ömer Cemil Tansı tarafından tutulmuş bulunan ve yukarıda yazılı listede (Medenî Hukuk Dersleri) adı altında anılan notların okunması, üstadın ders verişini hakkında fikir verebilir. Hoca, derslere gayet alçak sesle başlar ve yavaş yavaş sesini yükselterek devam ederdi. Fakat konunun önemine göre, sesinin tonunu değiştirmeye de dikkat ederdi. Her dersin başında geçen dersin (önemine göre az veya çok geniş) bir hulâsasını yaparak konuyu iyice hatırlattıktan sonra yeni dersini verirdi. Derslere umumiyetle (Geçen müzakeremizde) diye başlardı.

Hukukî düşünceleri, onları anlatmak üzere hukuk dilimizde eskidenberi kullanılagelen şekillerle, anlatırdı; bu itibarla bilhassa eski dile pek alışkın olmıyan son yılların öğrencileri, başlangıçta biraz zorluğa uğrarlardı. Bununla beraber rahmetli ifade şekillerini açıklamayı da ihmâl etmezdi. Kendisi bugün hukuk dilinde kullanılan (Eş) sözünün bu dile yerleşmesine sebep olmuştur.

Üstad, özel halleri umumî kaidelerin ışığı altında göstermeye ait izahlarında pek çoğu bugünkü hukukumuz bakımından da doğru esaslardan ibaret olan Mecelle'nin umumî kaidelerinden, (Kavaidi Külliye) sinden istifade ederdi.

Bütün bu kısa açıklamalar gösteriyor ki rahmetli, öğrencilere çok bilgi vermekten ziyade esash bilgi vermeyi, hukuk zevkini aşlamayı, onlara hukuk terbiyesi kazandırmayı ve böylece herhangi bir hukuk meselesini bütün inceliklerini bularak çözebilecek kabiliyette hukukçular yetiştirmeyi gaye edinmiş idi ve kendisi iyi bir pedagoğu.

Ebululâ Mardin, insan olarak da çok üstün vasıflara sahip idi. O, gayet alçak gönüllü idi; sokakta rastladığı bir tanıdığına - velevki Fakültesinin birinci sınıfından bir öğrenci bile olsa - ondan önce selâm vermeğe hususiyle dikkat ederdi; herkese karşı güler yüze ve azamî nezaketle muamele ederdi. Gayetle zeki idi ve kuvvetli bir sezîşe sahipti.

Şu vak'alar Rahmetlideki zekice hareketlere birer misaldir :

Hayırsever bir Mısır'lı, İstanbul Darülfünunu lehine bir takım mallar vakfeder. Vakfiyeye (Hilâfetin ve Saltanatın merkezi olan İstanbul'daki Darülfunun) manâsına gelen sözler yazar.

Padişahlığın ve Halifeliğin kaldırılması üzerine Mısır Vakıflar İdaresi Darülfununun, Hilâfet ve saltanat merkezi olan bir yerin Darülfununun olmaktan çıktığı cihetle vakfiye hükümlerince vakıftan artık istifade edemeyeceği yollu bir bahane ile Darülfununun vakfa karşı olan alaçağını ödemekten kaçınır. Mısır Şer'î Mahkemesinde İstanbul Üniversitesi adına dâva açılır. Bu mesele üzerinde temaslarda bulunmak üzere Rahmetli Mısır'a gönderilir. Orada salâhiyetli bir din adamıyla konuştuğu sırada İstanbul'un Atatürk köprüsünün fırtınada harap olmuş olmasından ve böylece İstanbul'un tek köprülü bir şehir haline gelmesinden söz açılır. Bundan hemen istifade fırsatını kaçırmıyan üstad (Bir vakfiyede İstanbul'un iki köprülü olduğu yazılsa bugün için o vakfiye artık hükümsüz mü kalacaktır) şeklinde bir suâl sorunca muhatabı (Hayır) cevabını verir ve neticede İstanbul'un Hilâfet ve Saltanatın merkezi olmaktan çıkmasına rağmen Üniversitenin vakfın gelirinden istifade edeceğini de kabule mecbur kalır.

Bir dâvada mahkemenin elindeki kanun metninin yanlış olduğunu bilen üstad, kanunun (Takvim - i vekayi) de yayınlanmış olan metninde bir kelimedede (ler) edatı bulunduğunu mahkemeye söyliyerek müvekkili lehine karar alır ve bu buluş kendisine altı bin altın lira avukatlık parası sağlar.

Kendisi, mehabetli ve vekarlı şahsiyeti, tatlı ve keskin bakışları ile karşısındaki bir kimse üzerinde kendisine karşı derhal bir saygı duygusu uyandırır, o kimseyi hemen tesiri altında bırakırdı. Giyiminde de titizdi. Başkalarına karşı haksızlık etmekten pek ürkerdi. Eski öğrencileri arasında sık sık anlatılan şu vak'a, duygularına ne derece hâkim olduğunu gösterir : Öğrencilerinden bir rahmetli, üstadın okuttuğu bir dersin imtihanı sırasında her nedense sesiyle ve hareketleriyle üstadı taklit ederek cevap verir. Bu durumdan sinirlendiği yüz çizgilerindeki değişikliklerden anlaşılır amma uzun süren cevap vermesi sırasında öğrenciye karşı üstad hiç birşey demez. Öğrencinin cevabı bitince hoca, imtihanı dinle-

yen öğrencilerden birisine Fakülte Umumî Kâtibini çağırmasını rica eder ve Umumî Kâtip gelince (... efendi, imtihana sırasında müderrisini taklit etmiştir. Hakkında zabıt tutmanızı rica ederim) der. O günkü imtihanlar biter ve o zaman usulden olduğu üzere, hemen o gün imtihan notları okununca taklitçi zat, kendisine 10 numara verilmiş olduğunu öğrenir ve hayret eder. Hemen rahmetli üstadı bularak (efendim bu nasıl olur? Bana on vermişsiniz) der. Aldığı cevap şudur: (Nur - u Aynım, ben sizi bilgiden imtihan ettim, edepten değil!).

Rahmetli, değerli gördüğü gençleri korumaktan ve onlara yardım elini uzatmaktan da zevk duyardı. Geçen yıl bir arkadaş toplantısında hiç tanımadığım bir zattan şunu duydum: Bu zat, Hukuk'da okuyabilmek için çalışarak hayatını kazanmak mecburiyetindedir. Her çareye başvurur, fakat çalışacak bir yer bulamaz. Nihayet, Üstaddan bir iş için yardım etmesini rica eder. Üstad o zamanlar (Şirket - i Hayriye) adındaki vapur işletme şirketinin çok sözü geçen uzuvlarından birisidir. Kendisini şirkete çağırır. İlk seferinde iş yoktur. Bir hafta sonra yine çağırır öğrenci gider fakat yine iş yoktur. Rahmetli, öğrenciye kendi parasından yardım teklif eder ve bunun ödünç olduğunu söyler. Öğrenci her ay şirkete giderek rahmetliden ihtiyaçlarını karşılayacak belli miktardaki parayı almaktadır. Öğrenci, okumasını bitirip hukuk mezunu olunca hem teşekkür için, hem de borcunu ödeme şekli görüşmek üzere Rahmetliye gider. Aldığı cevap şudur: Hoca, paraları geri almayacaktır. Fakat eski öğrenci, malî durumu elverdiği zaman, kendi hesabına muhtaç bir öğrenciye yüksek tahsil yaptıracaktır. Aradan yıllar geçer. Eski öğrencinin kazancı düzelir. O da bugün Teknik Üniversitede bir öğrenci okutmaktadır.

Üstad, Üniversitede takdir ettiği gençler lehine çalışmaktan ve onların Üniversite öğretiminde vazife almalarına hizmet etmekten de pek hoşlanırdı.

Z

Ebululâ Mardin'in manevî şahsiyetinin en göze çarpan yönlerinden birisi de kendisinin yılmadan bıkmadan çalışması idi. Medenî Kanunun kabulünden sonra hukukî eserleri anlayabilecek derecede Fransızca öğrenmiş bulunması ve yetmiş yaşında emekliye ayrıldıktan sonra sıhhatinin pek de elverişli olmamasına rağmen (Huzur dersleri) adlı eseri için Topkapı Sarayının arşivine giderek birçok vesikalar arasında araştırmalar yapıp ilim tarihimizin bugün çok karanlık olan bir tarafını aydınlatmağa uğraşması Rahmetlideki çalışma azmini gösteren misallerdendir. Hakkın rahmetine kavuştuğu gün dahi pazar olduğu halde sabahleyin iki, üç saat çalışarak (Huzur dersleri) nin üçüncü cildinin bir kısmını yazmıştır.

Üstadın manevî şahsiyetinin temamiyle açıklanması için dinî kanaatları üzerinde de durulmak gerektir. Rahmetli îmanı bütün bir müslümandı. Ve bu bakımdan hem dünyaya, hem ahirete ait vazifelerini müvazeleneli bir şekilde yerine getirmeğe uğraşır. Yukarıdanberi sayılan vasıflar, esasen gerçek bir müslümanda bulunması birçok âyetlerle ve hâdislerle emrolunan vasıflardır. Nitekim âyette bilenlerle bilmeyenlerin eşit olamayacakları, hâdiste ilim edinmenin kadın ve erkek her müslümana farz olduğu ve Çin'de dahi olsa bilgi edinmek gerektiği ve beşikten mezara kadar bilgi edinmek gerektiği, âyette iyilikle ve adaletle muamele edilmek, insanlara yumuşak sözler söylenmek lüzumu, hâdiste ise, insanın hayırlısının insanlara faydası dokunan kimse olduğu ve yine âyette insanın çalışmasından başka birşeyi olmadığı bildirilmiyor mu ve islâm esasları arasında bu düsturlara benzer daha birçok esaslar yok mudur?

Rahmetli, ölümü ile neticelenen krizden beşon dakika önce akşam namazını da kılmış bulunuyordu. Bu itibarla, ibadet borcu olmaksızın rahmete kavuşmuş olduğu söylenebilir.

Çevresi üstada karşı büyük bir saygı ve sevgi göstermiştir. Kendisinden ders okuyanlar da bu duygularla beraber ayrıca şükranhisleri beslemişlerdir ve beslemektedirler. Hocanın ilim alanındaki hizmetlerine karşı hocalığının otuzuncu yıldönümü münasebetiyle (Ebülulâ Mardin'e Armağan) adlı bir eser yazılmıştır. İstanbul Hukuk Fakültesiyle İktisat Fakültesi Profesör ve Doçentlerinin yazmış oldukları ilmî makalelerden meydana gelen bu eser 1282 sahifedir. Yazılıp basılmasındaki gecikmeler dolayısıyla bu eser 1944 tarihini taşımaktadır ve 17 Mart 1944 Cuma günü saat 17 de İstanbul Hukuk Fakültesinde yapılan bir törenle Fakültenin o zamanki Dekanı Sıddık Sami Onar tarafından üstada verilmiştir. Üstad, kendisine verilen bu eseri teşekkürlerle almış ve onu orada bulunan oğlu Yusuf Mardin'e birkaç cümle söyliyerek vermiştir. Yüz yıllardan beri ilimle uğraşmış bir ailenin çocuğu olan üstadın bu hareketinin manâsı açıktır.

Rahmetlinin cenazesinin Maçka'dan Beyazıt Camiine, ordan Sirkeci'ye ve Üsküdar iskelesinden Karaacahmet Mezarlığına kadar kırk bin kişilik bir cemaat tarafından eller üzerinde taşınmış olması, Başvekil Adana Menderes'in, Devlet Vekili Hukuk Doktoru Cemil Bengü ile kendisini cenazede temsil ettirmesi, İstanbul ve Üsküdar'da cenaze alayına katılmış bulunan bandolar, öğrencilerinin, gençliğin, halkın ve resmî makamların kendisine ne derecede ilgi gösterdiklerini anlatmağa yeter. Bu da Rahmetlinin âlim ve insan olarak kazandığı sevginin neticesinden başka birşey olamaz.

Bir ulusun gerçekten yükselmesi, gençliğin geçmiş zamana ait sağlam değerlere dayanması ve gözlerini geleceğe çevirmiş olması şartlarına bağlıdır. Geçmişe ait sağlam değerlerin başında ise, ulusun her alanda yetiştirmiş olduğu büyük kimselerin yaşayışlarından çalışmalarından ve eserlerinden alınacak iyi örnekler gelir. Yeni yetişenlerin çalışma heveslerini artırmanın ve onlara kendilerinin yakınlarından yararlı örnekler verebilmenin en iyi yolu, yurdumuzun yetiştirdiği büyük âlimlerin ve meslek adamlarının hayatlarını ve yapmış oldukları faydalı işleri ve bıraktıkları eserleri gençliğe tanıtmaktır.

Yurdumuzda bu alandaki çalışmalar, edebiyatçılar, şairler ve bazı siyaset ve idare adamlarımızın hayatına münhasır kalmıştır. Halbuki hukuk profesörleri ve adliyecilerimiz arasında da hâl tercümeleri üzerinde etraflı incelemeler yapıp gençliğe tanıtılması gerekli nice büyük şahsiyetler vardır. Ebulûla Mardin, hiç şüphe yok ki bunların başında gelenlerdendir. Bu işi yapabilecek durumda bulunanların başında ise, bugün Üniversitede kürsü sahibi olan ve Rahmetliyi çok yakından tanıyan bazı ilim adamlarımız gelmektedir. Bu konuda oğlu Yusuf Mardin'e de babasına ait ve halen canlı olan bir takım hatıraları kitap haline koymak vazifesi düşse gerektir. Yusuf Mardin'in hem Rahmetli babasına, hem de yurdumuzun bilgi hayatına karşı da önemli bir borcu daha vardır ki o da (Huzur Dersleri) nin ikinci cildinin basılmasını başarmak ve üçüncü cildini ise bazı değerli zatların yardımı ile tamamladıktan sonra bastırmaktır. Hiç şüphesiz bu hareket, Rahmetli Üstadın (hukukî değilse bile) ahlakî vasiyetini yerine getirmek olur. Haksız olduğunu sanmadığımız bu isteklerimizin yerine gelmesini görmekle pek fazla sevinç duyacağımız tabiidir.

Benim de öğrencileri arasında bulunmakla her zaman büyük haz duyduğum ve tam üç yıl Medenî Hukuk derslerini üstaddanokumuş bulunmakla bahtiyar olan sınıfa, Mayıs 1934 de vermiş olduğu son dersi bitirdiği zaman muhterem Üstad, gerek teşriî hayatta, gerek idarî hayatta bulunmuş ve yüksek mevkilere ermiş olduğunu söyledikten sonra kendisinin ancak ahiret muradı kaldığını bildirerek bizden kendisi için Allah-tan mağfiret dilememizi istemişti. Ebedî âleme göçmüş olduğu günün bu yıldönümünde şu satırları karalayan nâçiz talebesi de, yaşayışında iyi ahlaklı, yüksek vasıflı bir insan, öğretme aşkı ile içi yanan bir hoca ve değerli bir âlim olmak imtiyazına erişmiş olan hocası Ebulûla Mardin'e Allah-dan sonsuz rahmet ve mağfiret dileyerek sözünü sona erdirir.

İstifade edilen yazılar

- 1) Ebülulâ Mardin'e armağan'daki önsöz ile Prof. C. Bilsel'in (Öğrenirken ve öğretirken beraber) adlı makalesi,
- 2) İbrahim Alâaddin Gövsa - Türk Meşhurları s. 239,
- 3) 14 Ocak 1957 günlü Cumhuriyet gazetesi.